

Gyermekfolyóirat

EVEK. Milyen a szülő? „Nekem nem lehetett, hadd adjak a gyerekeimnek.” Kárpótoljuk magunkat. A legtöbbben még mindig játékok, sok, drága, esetleg haszontalan játékokat adnak, mások mindenáron „taníttatnak”, megint mások ruháznak, csokoládéval tömnek. Magam könyveket veszek, halomra, parttalanul, önkontrollvesztetten. És ahányszor belépek egy-egy lakótelepi kis-könyvtárba, jóérezsem, józan örömmel alatt még mindig lapul egy csipetnyi irigység: ezekben a könyvtárakban nyüzsgnek a gyerekek.

Folyóirat? A reálgimnáziumban valahogy senkinek sem tűnt föl, hogy a mai magyar irodalomra összesen két tanóra jutott — már érettségi láz idején. Pár hét múlva a felvételin Juhász Ferenc-verset kellett elemezni... (Más téma, hogy később egy intézményi szavalóversenyen a magyar tanszék két oktatója is tanácstalan volt: ki az a Nemes Nagy Ágnes?) Rágondolni is rossz, miccsoda szédítő bakugrásokra kényszerültünk!

Évekkel ezelőtt szempillantás alatt megértettem hát Hegedűs Andrásnak, a Kincskereső című gyermekfolyóirat alapítójának és szerkesztőjének indokait. Hiszen szépen is mondta, hittel. Benedek Elek-ről, Móráról („a keresztapa”), révükön a gyermeki lélek csodáinak felnőtt tisztelétéről úgy tudott beszélni, hogy percekre megfényesedett tőle a világ. Idestova nyolc éve, hogy megjelentette a Kincskeresőt; a szegedi tanárképző főiskola kiadványából öt évvel ezelőtt országos folyóirattá lett. Ünnepe van hát, évfordulója, s általános szokásaink szerint mikor máskor beszélünk róla?

TÉNYEK. Ez az esztendő a Kincskereső szempontjából amúgy is ünnepes, fordulós. Hiszen — al cimé is deklarálja — *irodalmi folyóirat, gyermekeknek.* Mármost Móríc és Móra centenáriumi természetesen megülte a maga módján és eszközeivel, és itt van még a nemzetközi gyermekév. Ha akarjuk, gyermekévi vállalkozásainak tekintjük a következőket: *Kincses rajzok* címmel kiállított rendeztek szeptember elején a folyóirat illusztrációiból és gyermekrajzokból; a szeptemberi számot kizárólag gyerekek illusztrálták; decemberben „abszolút gyermekszám” lát napvilágot, melyben minden betű és vonal, írás és rajz a gyerekek alkotása. De: gyermekév vagy sem, úgy vélem, azért mérföldköjegyek az öt éves országos lap eme vállalkozásai, mert pregnánsan bizonyítják, hogy jó, okos célokért sikerrel dolgozik. Az elkoptatott szavak után a közhelyes megállapítás is kíváncsi: ez nem kevés; és a kényszerérzet, hogy a hitelüket veszített kifejezések igazát immár csak sok szóval bizonyíthatjuk. Tehát: a Kincskereső szerkesztősége az eltelt évek alatt arra törekedett, hogy irodalmi alkotások révén, azokhoz kapcsolódva, komplex művészetszemléletre nevelje az ország 10–14 éveseit. Ennek érdekében meghatározott arányok szerint, egyre tökéletesedő szerkezetben és szerkesztéssel adott át műveket a gyerekeknek, és arra készítette őket, hogy e műveket ne egyszerűen elfogadják, hanem teremtő módon fogadják, velük, általuk alakítsák önmagukat.

És miért nem kevés, miért lehetett nehéz, hogy az előbb emlegetett gyermekszámok, a kiállításokon kívül az ország-szerte lélegző *Kincskereső-klubok*kal, számtalan pályázati eredménnyel, a nyári táborozásokkal, az ezerféle módon megnyilatkozó olvasói érdeklődéssel immár dokumentálni lehet: a közönséget valóban aktivizálni, mozgósítani, irányítani, tette készíteni tudta ez a lap? Csak ami hirtelenjében eszembe jut: először is nem volt elődje mindebben, a Kincskereső úttörő, hisz az úttörők intézményes művészeti nevelése a lap megindulása kizárólag az iskolára hárult. Amely — és ez lehetett a dolog másik nehézsége — számtalan egyéb feladata mellett sok-sok helyen sehogy, de korsze-

rűen általában sem tudott művésztetre nevelni. Nem ítélet ez az iskolai tanításról-nevelésről, pusztán arról van szó, hogy a kettőnek, iskolának és folyóiratnak más-más a természete is, a dolga is. Éppen hogy egymást kiegészítve, egymás produktumait jól használva érnek valamit — és itt a harmadik probléma: minthogy nem volt gyermekfolyóirat, iskolai használatának nem alakulhattak hagyományai. Most? A lap szerkesztői naphosszat tudnak beszélni arról, hogyan használják a Kincskeresőt a rajz, a történelem, a földrajz, az ének-zene tanításában, a bábszalkörben, a színjátszó csoportban, az úttörő-foglalkozáson, a napköziben, a családi körben és elsősorban a magyar nyelv és irodalom tanítási óráin. Nem mondhatjuk még persze, hogy minden lehetséges módon, a legoptimálisabban felhasználják! A Kincskereső teljes, minden igényt kielégítő használhatóságáról sem beszélhetünk. De az öt év alatt eljutottak például a Zala megyei „Kincskereső-hét”-hez, amely nem más, mint alkalom és példa; lássuk, milyen az, ha egész tájegység pedagógusársadalma, ifjúsági vezetői, felső tagozatosai, a szülei, meg ki tudja még mennyien, ifjúsági irodalmi folyóiratra és a gyermekolvasás ügyeire figyelnek.

Roppant akadálynak látszott a soroltakon kívül, hogy nem volt, vagy kevés volt az irodalom, amely napjainkban született, mai gyerekeknek. A lap igénye tiszteltetelmű: nem ifjúsági irodalmat kér; „az” irodalomból válogat, az ország és a nagyvilág alkotóinak eddigi és újonnan születő művei közül azokat, amelyeket a gyerekek meg tudnak közelíteni. Hiába tűnik végtelenség az a tenger, hiába számtalan a cseppje, a mű, ami tartalma, esztétikus formája, embert alakító értéke révén a szerkesztői szűrő közbeiktatásával a lapokra jut; hiányzott a 10–14 éveseknek szóló kispróza. Az ötödik évben már tagadhatatlan, hogy a szerkesztőség: műhely. Létevel, közlési lehetőségeivel úgyszólván kikényszerítette a műfajt, sok fiatal író a Kincskeresőnek írt gyermekekhez szóló novellákat. És nemcsak ez a spontán inspiráció működik. Kisprózapályázatot hirdetett a szerkesztőség, fiatal alkotóknak, mai gyerekek életét tükröző írásokra, hasonlóan ezután is terveznek és az új tehetségek menedzselését folyamatos feladatuknak tartják.

KÉTELYEK, TERVEK. Hozzáértők mondják, a 10–14 éveseké — kulcsorszak. Mert ez a világgal való ismerkedésnek, az egyéniség kialakulásának korszaka. Vagyis roppant fontosak az élményeik, az őket ért hatások, a tevékenységeik jellege és minősége.

Idézet egy értékelő jelentésből: „A Kincskereső szerkesztőségé az érdem, hogy teljesíti évek óta vállalt feladatát: olyan szépiro-

dalmat, újságot juttat a gyerekeknek, amely olvasásra, művelésre, elmélyedésre nevel, amely felébreszti a társadalmi, nemzeti öntudatot, amely nemes erkölcsöt sugall s még sok más fontos pedagógiai célt szolgál.” Hogyan? Következhetne itt egy vége-hossza nincs felsorolás, mi érték és ki látott már napvilágot a lapban. Ismertethetnénk részletesen a folyóirat szerkezetét, indoklással, szerkesztői megfontolásokat. Az évek során véghez vitt változtatásokkal, újításokkal és jótékony állandóságokkal. És leírhatnánk néhányat a különféle természetű konfliktusokból, amelyek az öt éves lapot ugyanúgy kísérték, mint az eredmények.

Csak két kérdés és a válaszok — a Kincskereső főszerkesztőjével, Deme Lászlóval folytatott beszélgetés részlete:

— Igaznak érzi-e a megállapítást, miszerint a Kincskereső irodalmi anyagának megválasztásában óvatosságot, konzervatív szerkesztői szemlélet is megnyilvánul?

— Ha eddigi gyakorlatunkat a konzervativizmus vádja éri — vállaljuk. Más kérdés, hogy ki milyen jelentést tulajdonít ennek a szónak. Az bizonyos, hogy túl merész, még kiérleltlen, le nem tisztult út — és iránykereséseket nem szövegeztünk meg. A gyerekeket eligazítani kell a világban, hogy később szilárd ízléssel, maguk ítéljenek. Mondjam, hogy később is ráérnek megzavarni őket? Vagy: modern az, ami elég régi, hogy már mindenki elfelejtse.

— Nagy vívmánynak találok, hogy minden számot más-más képzőművész illusztrál, így az öt év alatt körülbelül ötven grafikus látásmódjával ismerkedhettek meg olvasóink. Arra törekszünk, hogy a Kincskereső képzőművészeti élményeket is adjon, ilyen szempontból is minél gazdagabb, színesebb, változatosabb legyen. De ragaszkodunk az irodalmi anyag tartalmát kifejező illusztrációhoz, mert figyelembe kell vennünk az életkori sajátosságokat.

— Arról beszélünk, okkal, hogy a Kincskeresőt tömeges érdeklődés övezi. Az utóbbi hónapokban majdnem húszézerrel csökkent a példányszáma...

— Még mindig több, mint az ország egyéb irodalmi folyóiratainak összpeldányszáma. Mindenesetre való igaz, hogy sok előfizető lemondta a lapot, sok korábbi vásárlója most nem veszi meg a pavilonban. Mert megdrágult. Különböző terjesztési problémákkal is küszködünk. Mindazonáltal úgy látjuk, nem olvasói érdeklődés csökkenésében. Ugyanakkor megpróbálunk mindent megtenni azért, hogy a kevesebb jobb legyen, hogy egyre színvonalasabb lapot csinálhassunk. És minden rendelkezésünkre álló eszközzel, új módszerrel igyekszünk bővíteni olvasókapcsolatainkat, és fejleszteni propagandánkat.

SÜLYÖK ERZSÉBET

Tanácselnök munkaruhában

Nem volt nehéz kalauzt találnom. Bárkit kérdeztem, mindenki tudta, merre lakik a tanácselnök. Murányi György. A nyitott kapun át egy-kettőre a tágas kertben találok magam. Az alsó épületnél mestertember szorgoskodik egy kör-fűrészgéppel. Körülötte mindent hamvasra szűrítő fűrészpör jelzi, régóta dolgozik.

— Jó munkát!
— Köszönöm, van. Nútólok.
— Tessék?
— A deszkákat készítem elő a garázsajtóhoz. Így lehet majd egymásba csúsztatni.
No jó, asztalost már látok, de...
— En az elnököt keresem. A tanácselnököt.
— Az vagyok...
— Ez a munkaruha...
— Miért, csak nyakkendőben tud elképzelni? Különböző, szabadságon vagyok. Szeretem a fizikai munkát, így aztán, ha csak tehetem, dolgozom mindennap. Nyáron már reggel négykor talpon vagyok, s mielőtt a hivatalba, a, dehogyan hivatalba, szóval, ide a szomszédba, a tanácshoz átme- gyek, itthon végeztem valamit a ház körül.
— Mit?
— Mikor mit! Barkácsolok. Nézzem szét, van itt mindenféle szerszám, kisgép. Kevés szakmunka van, amit én nem magam végzek.

— Eredeti foglalkozása?
— Géplakatos.
— Most asztaloskodik.
— Most. De voltam már itt, a háznál, kőműves, szobafestő, padlóburkoló... mi minden még?
— A kert végében föllaagly tartó- vasai sorjáznak, megakad rajta a tekintetem.
— És kertész?
— Az is, mint majd mindenki Mórálmon. Dolgos népség lakik itt, s előttük csak a munkának van becsülete. A kétkézi munkának. Nem azért csinálom, azaz, nem tudatosan azért, de úgy érzem, ez is hozzájárult, hogy befogadtak.

— Idegen?
— Mondhatnám. Domoszlóról származom. Egyszer apám megállított, megdicsért a kertet, a szőlőt, aztán azt mondta: „Tudod, fiam, szép, amit itt csináltál, még nekem is lenne kedvem itt lakni, csak legalább a ház mögött ott lenne a Mátra!” Ez így van, öreg fát nem lehet átültetni, de a csemete, meg a suháng még megfogja az idegen helyen — a homokon is.

A sors erre a homokvidékre hozta. Asóthalmon volt katona 1953-tól 1956-ig, meg nősült, maradt, legalábbis a környéken. Szegeden, a vízügy-nél állt a munkapad mellé, három év múlva pedig szőlőttele a mozgalmi mun-

ka: a pártbizottság a téesszervezés irányítására küldte Asóthalomra. Községi párttitkárként 1970-ig ott maradt, s ezután lett tanácselnök Mórálmon. Kapott szolgálattal lakást, de telket vett, épített, Cifrát, szepet, emeletet.

— Lakhattam volna nyugdíjjal az ingyen házban, de nem kellett. Ez az enyém, s úgy építettem, mint a többi mórálhalmi. Renge- teget dolgoztam rajta, Falat is raktam, betonoztam... Haj, erről jut eszembe! Csináltam egy betonkeverő gépet, aztán, mikor nekem nem kellett, odaadogattam másoknak. Egyszer — ekkor már rég kész volt a ház — egy cim- bora hozza vissza. Leteszi, megköszöni, elmegy, de nemsokára visszajön. Beállít egy demizson borral, aszondja, ezt azért hozza, mert pénzt nem kértem a keverőért. Jól van, mondom, akkor gyereünk a pincébe. Megkóstoljuk az övét, hát, mit mondjak, olyan guggolós bor volt! Ha valakit megkínálnak vele, guggolva megy el legközelebb az ablak alatt, hogy be ne hívják újabb pohárra. Adok neki az én boromból, izlik! Izlik. Erre kiöntöm az ő borát, teletöltöm az enyémmel, és kezébe nyomom a tele demizsont. No, hát ezt meg én adom. Elment, azóta nem járt nálam. Megszégyellte magát.

Leállítja a fűrészgépet, kezét mos az udvari csapnál. Lassan szivárogo el a lecsörgő víz.

— Hetvenkettőben avattuk a vízművet, hetéves törlesztésre kaptunk hozzá hitelt. Már a miénk a vízmű. Klepült a vízvezeték-rendszer, s megnézheti, alig van ház fűrdőszoba nélkül. Igénylik is a mórálhalmiak. Ez jó, de pontosan ebből van a gondunk: hová tegyük a szennyvizet? Mély fekvésű terület, rengeteg a gondunk a tavaszi belvizekkel is, hogyan győzzük hát a szennyvizet szikkasztással eltüntetni? Csatornázni kell. A vízműtársulat átszervezzük, és szennyvízcsatorna-hálózatot fogunk építtetni. Már kész a tanulmányterv is. Nemcsak városi gond a csatornázás, vagy, ha annak is nevezik, itt úgy igaz, hogy a nagyközség városias gondokkal küzd.

Kisgyermeket vezet az utcán egy asszony. Az elnök követi a tekintetével.

— Óvoda! Az is a fejünket fáj- dítja. Van miből, van kivel, de nincs mivel, vagyis pénz volt, munkaerő is, de leálltunk az óvodáépítéssel, mert egyszerűen nem lehetett kapni betongerendát. Visszaadtunk a megyének 2,7 millió forint fejlesztést, s inkább jövőre kérjük a befejezéshez szükséges összeget. Remélem, jövő szeptemberre elkészül az óvoda. A lakosság is segít, sok munkát ajánlottak fel szülők, kisiparosok, de hát anyag kell!

— Betongerenda?
— Nemcsak az. Födémpanel, téglablokk.

— Az óvodához?
— A lakásokhoz.
— ???

— Célcsoportos támogatással húsz lakást építünk, azaz: mindenképpen szeretnénk, ha építhetnénk, mert pénz ugyan erre is lett volna...

— De visszaadták a fejlesztési összeghez való jogot...

— Igen, és szeretnénk vissza- kapni jövőre. A CSOMIEP ugyan- is elvállalta az építést, ha mi megszerezzük a két fő építőanyagot. Hát megszerezzük. Na, elbe- széltük az időt, nekem pedig át kell mennem... ma még nem voltam bent a tanácsnál. Megbocsásson, átöltözöm. De mire is kíváncsi maga tulajdonképpen?

— Talán arra, mit csinál egy tanácselnök, ha szabadságon van?

— Szabadságon? Idehaza?

IGRICZI ZSIGMOND

Herceg Árpád

Kinek ember vala szép neve

Úgy jöttem ide mint aki csodákat akar játszani égig nőni a prés alatt kócolni lecsontolt lombokat

Mert szeretni — azt is kellene kinek ember vala szép neve hozzákocodni tömegben ahhoz ki örök-szeretetlen

S ahogy vándor halad levervén százados falat virágok uralmát hagyva hátr belékötnék sumák halálba

Ezért is jöttem mint aki csodákat is tud játszani cipelve magammal Földem — reménynek napszámosa — foga-törten

FERY ANTAL METSZETE